

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมระบบยุติธรรม
ภายใต้บริบทของกฎหมายในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ
อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

GUIDELINES FOR APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES TO THE PROMOTION
OF THE JUSTICE SYSTEM WITHIN THE CONTEXT OF THE LAW IN THE THA
RUEA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
MUEANG NAKHON SI THAMMARAT DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระครูนิติธรรมบัณฑิต สุริยา คงคำไหว

Phrakru Nitithambundit Suriya Kongkawai

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon
Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th

Received 6 January 2025; Revised 11 March 2025; Accepted 17 March 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: ระบบยุติธรรมในชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และยังได้มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทยมาอย่างยาวนาน เช่น การไกล่เกลี่ยและการประนีประนอมเพื่อแก้ไขข้อพิพาทอย่างสันติ โดยใช้หลักอริยธรรมา 7 และหลักพรหมวิหาร 4 เป็นต้น ซึ่งหลักการเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยธรรมา 7 เพื่อส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของกฎหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน 4) ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้แทนด้านศาสนา จำนวน 3 คน และ 5) ตำรวจ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน และวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย: จากการศึกษา พบว่า การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวทางส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมผ่านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความร่วมมือระหว่างตำรวจกับชาวบ้าน หลักธรรมอย่างไตรสิกขาและพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมจริยธรรมและความสงบสุข 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริต

อาศัยไตรสิกขาและพรหมวิหาร 4 ในการรับฟังอย่างมีสติและเป็นกลาง 3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใช้หลักอริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นกลางสำหรับการเจรจาต่อรอง 4) การเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมเน้นความเมตตาและการให้อภัยเพื่อการฟื้นฟูชีวิต และ 5) การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชนใช้ไตรสิกขา อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: ระบบยุติธรรมในชุมชน คือ กลไกสำคัญที่คอยรักษาความสงบสุขและทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาการประยุกต์ใช้เป็นพุทธนวัตกรรม อันได้แก่ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) และหลักอริยสัจ 4 (สัมมาวาจา สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาสมาธิ) ช่วยส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของกฎหมายและความเป็นธรรม

สรุป: การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชน พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมระบบยุติธรรมภายใต้บริบทของกฎหมายในชุมชน ทั้งในรูปแบบป้องกันอาชญากรรม การรับเรื่องร้องทุกข์ และแจ้งเบาะแส การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เยียวยาเหยื่ออาชญากรรม และการรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน ควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะช่วยพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นธรรม อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสงบสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, การส่งเสริมระบบยุติธรรม

Abstract

Background and Objective: The community justice system is an important mechanism for maintaining peace and order and fairness in society. Buddhist principles have been used as a guideline for promoting the justice process since the time of the Buddha, it has also had a long-standing influence Thailand's legal system and justice processes. Examples of this influence include mediation and compromises to resolve disputes peacefully, using the principles of the Seven Atikornasamatha and the Four Brahmaviharas, these principles can be applied to effectively promote the community justice system. This research, aims to explore how the principles of the Seven Atikornasamatha can be applied to promote the community justice system in the area of Tha Ruea Sub-district Administrative Organization, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, within the legal context.

Methodology: This research adopted a qualitative research design. Data were collected from relevant documents and in-depth interviews using a semi-structured interview format. The interviews targeted specific groups of key informants, including: 1) Five local residents; 2) Five local government officials; 3) Three educational personnel; 4) Three religious representatives; and 5) Five police officers, totaling 21 people. The data were analyzed using analytic induction.

Main Results: The study showed that the application of Buddhist principles to promote the justice system in the Tha Ruea community, Mueang Nakhon Si Thammarat district, Nakhon Si Thammarat province, included: 1) Focusing on crime prevention through environmental improvements and cooperation between the police and local residents. The principles of Trisikkha and the Four Brahmaviharas helped to promote morality and peace; 2) Receiving complaints and reporting corruption by using Trisikkha and the Four Brahmaviharas to listen attentively and

impartially; 3) Mediating disputes using the principles of Adhikarana Samatha and the Four Brahmaviharas to create a safe and neutral atmosphere for negotiation; 4) Providing restorative justice for victims of crime, emphasizing compassion and forgiveness for rehabilitation; and 5) Accepting ex-convicts back into the community using Trisikkha, the Four Noble Truths, and the Four Brahmaviharas to help offenders become good citizens again.

Involvement to Buddhaddhamma: The community justice system acts as a mechanism to maintain peace and promoting harmonious living within the community. The application of Buddhist principles as Buddhist innovation, including the principles of Trisikkha (Precepts, Meditation, Wisdom), the Four Noble Truths (Suffering, Cause of Suffering, Cessation of Suffering, Path to Cessation of Suffering), the Four Brahmaviharas (Loving-kindness, Compassion, Sympathetic Joy, Equanimity) and the principles of Adhikarana-samatha (Sammukawinai, Tinnavattharaka principles), helps enhance the effectiveness of community justice system while upholding the law and ensuring fairness.

Conclusions: The application of Buddhist principles as a guideline for promoting a justice system in the Tha Ruea Subdistrict Administrative Organization, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province, by studying its role in promoting justice under the legal context of the community, such as crime prevention, receiving complaints, reporting clues, mediating disputes, compensating crime victims, and accepting ex-convicts back into the community, can significantly improve efficiency and fairness, which will lead to the development of a peaceful and harmonious community.

Keywords: Application, Buddhism Principles, Promotion of Justice System

บทนำ

ประเทศไทยใช้กฎหมายอาญาเป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคม ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) ซึ่งประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ กระบวนการนี้มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ 1) ความซับซ้อนและใช้เวลานาน กระบวนการนี้มีพิธีการที่เคร่งครัด ตั้งแต่การจับกุม สืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง จนถึงการพิจารณาคดีและลงโทษในศาลต่าง ๆ ซึ่งมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน 2) ค่าใช้จ่ายสูง กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งในแง่ของค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ 3) ประสิทธิภาพต่ำ กระบวนการนี้ไม่ได้ป้องกันหรือแก้ไขอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอไป บางครั้งยังขาดความโปร่งใสและไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ และ 4) นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดอาจรู้สึกว่าได้ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมหรือไม่ได้รับการฟื้นฟูที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ มีการเสนอให้ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีหลักการสำคัญ ประการแรก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระบุปัญหา การออกแบบการแทรกแซง และการประเมินผล ประการที่สอง คือ การฟื้นฟูผู้กระทำความผิด กระบวนการนี้มุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ โดยให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและได้รับการสนับสนุนให้เปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม ประการที่สาม คือ การเยียวยาผู้เสียหาย กระบวนการนี้ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหาย โดยให้โอกาสผู้เสียหายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการแทรกแซงและได้รับการสนับสนุนเพื่อฟื้นฟูจากผลกระทบของอาชญากรรม การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบดั้งเดิมสามารถช่วยแก้ไขข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยได้ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขอาชญากรรม การลดค่าใช้จ่าย การเพิ่มความโปร่งใส และการส่งเสริมการเยียวยาและการฟื้นฟูผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย (Sitthiviriyachai & Ninphet, 2023)

ในบริบทของกฎหมายในปัจจุบัน ประเทศไทยประสบกับปัญหาและความท้าทายหลายประการที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปตามหลักการที่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดี ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความสูญเสียทั้งทางด้านเวลาและทรัพยากร ปัญหาการตัดสินที่ไม่เป็นธรรม เกิดจากอคติหรือการทุจริตของผู้เกี่ยวข้อง ปัญหาการลงโทษที่ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับความผิดที่กระทำและไม่ช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี และปัญหาการขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในระบบยุติธรรม เป็นต้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคม เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรม ความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคมโดยการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การป้องกันแก้ไขข้อพิพาทขัดแย้ง ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเป็นกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ป้องกันยับยั้งมิให้มีการกระทำผิด การวินิจฉัยข้อขัดแย้งของบุคคลในสังคมให้ได้รับความเป็นธรรม ตลอดจนวิธีการสำหรับดำเนินการแก่ผู้ที่ได้ฝ่าฝืนกฎหมายให้เกิดการหวาดกลัวต่อความผิดที่ได้กระทำลงไปและไม่กล้ากระทำผิด (Eu-amnuay, 2007) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย โดยนำแนวคิดยุติธรรมชุมชนมาใช้ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกกรณีและมีประสิทธิภาพไม่เท่ากันในทุกชุมชน จึงค้นอำนาจในการแก้ไขปัญหให้กับคนในชุมชนและชุมชน รัฐสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น (Community Justice Development Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice, Ministry of Justice, 2014) ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับตำบลขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนในทางกฎหมายกระบวนการยุติธรรมและการไกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาท เป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับตำบล ช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมายและไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ช่องทางในท้องถิ่นนี้ช่วยระงับข้อพิพาทก่อนฟ้องร้องและสนับสนุนแนวคิดยุติธรรมชุมชนที่ผู้คนในชุมชนไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเอง พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและอาญาบางประเภทก่อนฟ้องร้อง เพื่อลดคดีขึ้นสู่ศาล ลดความขัดแย้ง สร้างความสมานฉันท์ และส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชน (Watanasap, 2007)

ในด้านพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว โดยเฉพาะในสังคมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทยมาอย่างยาวนาน หนึ่งในหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม คือ “หลักอริยธรรมา 7” ซึ่งเป็นแนวทางในการระงับข้อพิพาทในหมู่สงฆ์ ประกอบด้วย การไกล่เกลี่ย การพิจารณาตามข้อเท็จจริง และการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งยังมีเหตุการณ์ตัวอย่างกระบวนการยุติธรรม จากในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในเหตุการณ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อสมัยพุทธกาล ระหว่างภิกษุสองรูป คือ พระติสสะและพระภัทรวล ท่านทั้งสองจำพรรษาอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี วันหนึ่ง ท่านทั้งสองได้เข้าไปในโบสถ์เพื่อทำวัตรเช้า แต่กลับเกิดข้อพิพาทกันเรื่องอาสนะ (ที่นั่ง) พระติสสะเป็นภิกษุที่มีอาวุโสกว่า ท่านจึงเข้าไปนั่งในอาสนะที่ท่านเคยประจำอยู่ แต่พระภัทรวลก็เข้าไปนั่งในอาสนะนั้นเช่นกัน ท่านทั้งสองต่างยืนยันกรานว่าอาสนะนั้นเป็นของตน ทำให้เกิดการโต้เถียงและทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรง เสียงโต้เถียงของท่านทั้งสองดังไปถึงพระพุทธเจ้า พระองค์จึงเสด็จมาที่โบสถ์และตรัสถาม

ถึงสาเหตุของความขัดแย้ง พระติสสะและพระภัทรพลจึงกราบทูลเรื่องอาสนะนั่งให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งสอง ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้น เพราะความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งของภายนอก จงละความโกรธและความโลภเสีย แล้วหาทางออกที่ยอมรับได้ร่วมกันเถิด” พระพุทธเจ้าทรงตรัสต่อไปว่า “อาสนะนั่ง เป็นเพียงสิ่งของภายนอก ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญแท้จริง จงให้ภิกษุที่มีอาวุโสกว่าได้เลือกอาสนะก่อนเถิด” พระติสสะเป็น ภิกษุที่มีอาวุโสกว่า ท่านจึงได้เลือกอาสนะนั่งก่อน ส่วนพระภัทรพลก็ยอมรับการตัดสินใจของพระพุทธเจ้าอย่างสงบ ด้วยเหตุนี้ ข้อพิพาทระหว่างท่านทั้งสองจึงยุติลงด้วยดี พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ภิกษุทั้งสองละความโกรธและ ความโลภ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเจริญในธรรม พระองค์ทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของการหาทางออก ที่ยอมรับได้ร่วมกัน และการให้ความเคารพต่อผู้ที่มีอาวุโสกว่า แสดงถึงการใช้หลักทศพิธการะ คือ การประนีประนอม เพื่อหาทางออกที่เหมาะสมหรือข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักอริยมรรค 7 อันเป็น หลักการที่ใช้ระงับข้อพิพาทที่ใช้กันในหมู่สงฆ์ อันได้แก่ 1) สัมมุขาวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความหรือความที่ตกลง กันไม่ได้) ในที่พร้อมหน้า (บุคคล วัตถุ ธรรม) 2) สติวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยการยกให้ว่าพระอรหันต์เป็นผู้มีสติ 3) อมูหวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยยกประโยชน์ให้ในขณะเป็นบ้า 4) ปฏิญญาตรณณะ ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยถือ ตามคำรับของจำเลย 5) เยภุยยสิกา ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยถือเสียงข้างมากเป็น ประमाण 6) ตัสสปาปิยาสิกา ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยการลงโทษแก่ผู้ผิด และ 7) ตินวัตถการวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยให้ประนีประนอมหรือเลิกแล้วกันไป (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ทำให้ทราบว่าทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้ใน กระบวนการยุติธรรมเช่นกัน ทั้งนี้ นอกจากหลักอริยมรรค 7 แล้ว ยังมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถ นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรม เช่น หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ หลักเมตตา คือ การมีเมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำผิดหรือผู้เสียหาย หลักนี้ช่วยลดอารมณ์โกรธและ ความอาฆาตของคู่กรณี ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่มุ่งเน้นการให้อภัยและการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี แทนการลงโทษเพียงอย่างเดียว หลักกรุณา คือ การแสดงความกรุณาต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก หลักนี้ช่วยสนับสนุนให้ กระบวนการยุติธรรมมีมิติของการเยียวยาผู้เสียหาย และให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดในการกลับตัวเป็นคนดีของสังคม หลักมุทิตา คือ การยินดีในความสุขของผู้อื่น หลักนี้ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมสามารถมองเห็น ศักยภาพของผู้กระทำผิดที่จะปรับปรุงตนเองและกลับคืนสู่สังคมได้ และหลักอุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หลักนี้เป็นหัวใจสำคัญของความยุติธรรม เนื่องจากช่วยให้ผู้ตัดสินคดีหรือผู้ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท สามารถพิจารณาคดีหรือไกล่เกลี่ยได้อย่างเป็นกลาง ปราศจากอคติ และคำนึงถึงข้อเท็จจริงอย่างเที่ยงธรรม (Navachainun et al., 2017) นอกจากนี้ หลักธรรมอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาดี) อตถจริยา (การช่วยเหลือผู้อื่น) และสมานัตตา (การวางตัวเสมอกัน) ซึ่งช่วยให้กระบวนการยุติธรรมมีลักษณะที่คำนึงถึงความเป็นธรรมของสังคม โดยไม่เน้นเพียง แค่การลงโทษหรือกฎหมายที่เคร่งครัดเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสมานฉันท์และ ความเข้าใจระหว่างบุคคลด้วยกัน การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่สามารถ ช่วยลดปัญหาการแก้แค้น การลงโทษที่ไม่เป็นธรรม และการตัดสินที่ขาดความเมตตา การผสมผสานหลักพุทธศาสนา เข้ากับกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้เกิดสังคมที่สงบสุขและมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ หลักไตรสิกขา 3 หลักอริยสัจ 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักอริยมรรค 7 กับกระบวนการยุติธรรมโดยตรง เพื่อหาแนวทาง ส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชนในรูปแบบป้องกันอาชญากรรม การรับเรื่องราวทุกข์และแจ้งเบาะแส การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท เยียวยาเหยื่ออาชญากรรม และการรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน ภายใต้บริบทของกฎหมายในพื้นที่องค์การ บริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งโดยบริบทของพื้นที่เป็นชุมชน

ที่มีขนาดใหญ่ เหมาะสมแก่การศึกษา เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชนให้มีประสิทธิภาพในแง่ของการมีจริยธรรมและคุณธรรม การตัดสินใจและการลงโทษ การไกล่เกลี่ยและยุติข้อพิพาทที่เป็นธรรม และการสร้างสังคมที่สงบสุขและลดอาชญากรรม อันจะช่วยให้สังคมสงบสุขมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของกฎหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) โดยใช้วิธีการศึกษาแนวคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งข้อมูลพระไตรปิฎกบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษาหนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของกฎหมายโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์ แจ้งเบาะแสการทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาส 3) การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท 4) การเยียวยาเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรมและความรู้สึกของชุมชน และ 5) การรับผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติกลับสู่ชุมชน และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา เลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก คือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในชุมชน ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน 4) ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้แทนด้านศาสนา จำนวน 3 คน และ 5) ตำรวจ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้แบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน อยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ การเก็บรวบรวมผู้วิจัยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (กลุ่มเป้าหมาย) จำนวน 21 รูป/คน โดยการไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง พร้อมบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้นำมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การบันทึกด้านแหล่งข้อมูล และด้านเวลา แล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการเก็บข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน สังเคราะห์เนื้อหา เรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของกฎหมาย ได้ดังนี้

1. การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน

สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น สถานที่และสังคม มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมในชุมชน การปรับปรุงสิ่งเหล่านี้สามารถช่วยป้องกันอาชญากรรมได้ โดยทำให้โจรมีโอกาสทำผิดน้อยลง การทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้าน

กับตำราวจสำคัญมากในการป้องกันอาชญากรรม ชุมชนควรมีศูนย์ให้ข้อมูลและช่องทางแจ้งเตือนภัย นอกจากนี้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยป้องกันอาชญากรรม ช่วยให้คนในชุมชนมีจริยธรรมที่ดีขึ้น เคารพกฎหมาย และสงบสุข

1.1 หลักแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่มุ่งเน้นการฝึกฝนตนเองให้มีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญา โดยสามารถประยุกต์ใช้กับการป้องกันอาชญากรรมได้ ดังนี้ 1) ศีล คือ การรักษาศีล 5 หรือศีล 8 ช่วยให้บุคคลยับยั้งชั่งใจ ไม่กระทำความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ ลดโอกาสในการก่ออาชญากรรม และช่วยสร้างกรอบทางจริยธรรมที่แข็งแกร่งในชุมชน สร้างความเคารพต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อย 2) สมาธิ คือ การฝึกสมาธิช่วยให้บุคคลมีสติและตระหนักรู้เท่าทันความคิด อารมณ์และการกระทำของตนเอง ส่งเสริมการตัดสินใจที่รอบคอบสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้นและลดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม และ 3) ปัญญา คือ การพัฒนาปัญญาช่วยให้บุคคลแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้อย่างชัดเจน เข้าใจผลของการกระทำตนเองและผู้อื่น ช่วยป้องกันการตัดสินใจที่ผิดพลาดที่อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม สอดคล้องกับการวิจัยของ Saleephan et al. (2017) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการควบคุมอาชญากรรมที่แตกต่างไปจากมาตรการทางกฎหมาย: ศึกษากรณีการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทาง ผลการวิจัยพบว่า การประกอบอาชญากรรมเป็นการละเมิดศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนาข้อใดข้อหนึ่งหรือละเมิดหลายข้อ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น การก่ออาชญากรรมถือเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผู้ใดที่กระทำการอาชญากรรมย่อมจะต้องเดือดร้อนทั้งจากอาญาและทางใจ ทั้งนี้ สาเหตุการเกิดอาชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความขัดสนทางเศรษฐกิจ การอยู่ในถิ่นที่ไม่เหมาะสมและสังคมที่ไม่ดี สถาบันการเมืองการปกครองที่ไม่มีประสิทธิภาพ

1.2 หลักแห่งอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจสาเหตุและหนทางดับทุกข์ โดยสามารถประยุกต์ใช้กับการป้องกันอาชญากรรมได้ดังนี้ 1) ทุกข์ คือ การตระหนักรู้ถึงทุกข์ที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด ช่วยให้บุคคลเข้าใจแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังอาชญากรรมและพัฒนาความเมตตาต่อผู้กระทำผิด เพราะอาชญากรรมเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกิดจากความทุกข์ทั้งต่อผู้เสียหายและสังคมโดยรวม การเข้าใจความทุกข์ที่เกิดจากอาชญากรรมช่วยกระตุ้นให้บุคคลร่วมมือกันป้องกันและควบคุมอาชญากรรม 2) สมุทัย คือ การเข้าใจสาเหตุของทุกข์ ช่วยให้ชุมชนระบุและแก้ไขปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม เช่น ความยากจน การศึกษาที่ไม่เพียงพอ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเข้าใจสาเหตุเหล่านี้ช่วยให้สามารถกำหนดมาตรการป้องกันที่ตรงจุด 3) นิโรธ คือ เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ การดับทุกข์ การดับทุกข์จากอาชญากรรมทำได้โดยการกำจัดสาเหตุที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การทำงานร่วมกันของชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน มีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันอาชญากรรม และ 4) มรรค คือ มรรคแปดประการให้แนวทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์และสร้างสันติภาพในชุมชน หนทางดับทุกข์จากอาชญากรรม คือ การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีในชุมชนช่วยให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญา ที่จำเป็นในการป้องกันอาชญากรรม การนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม ไม่เพียงแต่ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในสังคม แต่ยังเสริมสร้างความสามัคคีและความสงบสุขในชุมชน ตามที่ Boodmala & Phrakrupalad Adisak Wachirapaño (2024) ได้กล่าวว่า ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหของพระพุทธเจ้า มาบูรณาการใช้ร่วมกันกับทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม โดยการนำเอาหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาอาชญากรรม และนำเสนอวิธีการในการแก้ไขปัญหอาชญากรรมตามแนวทางมรรคมืองค์ 8 จะช่วยให้สามารถการป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมให้ได้ผลและยั่งยืน

1.3 หลักแห่งพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความรัก ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ และการวางใจเป็นกลาง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) เมตตา คือ การปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและปลอดภัย การปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตาช่วยสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างสมาชิกในชุมชน ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและความขุ่นเคือง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดอาชญากรรม 2) กรุณา คือ การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้อื่นด้วยความจริงใจ ชุมชนที่มีความกรุณาจะคำนึงถึงความต้องการของผู้ที่กำลังประสบปัญหา และสนับสนุนผู้ที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ช่วยลดโอกาสที่พวกเขาจะเข้าสู่วงจรอาชญากรรม 3) มุทิตา คือ การยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลดความอิจฉาริษยาและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม และ 4) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลางต่อสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ และการมีสติรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง การฝึกอุเบกขาสสามารถลดความเครียด ความวิตกกังวล และความกลัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดและการกระทำที่ละเมิดต่อผู้อื่น

เมื่อพิจารณาในมิติของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การนำพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรมที่พึงประสงค์ได้ ตามที่ Phraratpariyattiwimol et al. (2021) ได้นำเสนอว่า ความยุติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม อาทิ หลักอริยปทัช 3 หลักศีล 5 หลักทศ 6 หลักสาราณียธรรม 6 และหลักอริยมรรค 8 ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างสังคมให้มีความสมดุลและปราศจากความขัดแย้ง นอกจากนี้ อริยสัจ 4 ยังสามารถเป็นเครื่องมือส่งเสริมความยุติธรรม โดยการใช้ อธิกรณสมณะ 7 ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และใช้นิคหกรรมเป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้กระทำผิดสำนึกผิดและปรับปรุงตนเอง ซึ่งช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ อีกทั้ง Manilanka (2024) ยังกล่าวเสริมว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมถึงลดจำนวนผู้ต้องขัง เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักธรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างคุณค่าในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมความเข้าใจและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน อันนำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 ควบคู่ไปกับหลักความยุติธรรมสามารถช่วยลดอาชญากรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสังคมที่มีสันติสุขและลดจำนวนผู้ต้องขังในระยะยาว

2. การรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริต

ชุมชนควรปลูกฝังค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันและสนับสนุนการแจ้งเบาะแสผู้กระทำผิด การจัดการโครงสร้างและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการขจัดปัญหาการคอร์รัปชันอย่างถาวร โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) สติ คือ ความตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ ซึ่งผู้รับเรื่องต้องมีความตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะและจดจ่ออยู่กับเรื่องราวร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริตที่อยู่ตรงหน้า 2) สมาธิ คือ ความสามารถในการจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเวลานาน ผู้รับเรื่องต้องมีความตั้งใจมั่นและจดจ่ออยู่กับกรรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริตเพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาเข้าใจอย่างถ่องแท้ 3) ปัญญา คือ ความสามารถในการแยกแยะความจริงจากความเท็จและตัดสินใจอย่างชาญฉลาด ผู้รับเรื่องต้องใช้ปัญญาในการประเมินเรื่องราวร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริตและตัดสินใจอย่างเหมาะสม 4) เมตตา คือ การปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นจากความทุกข์ เมื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริต ผู้รับเรื่องควรแสดงความเมตตาต่อผู้ร้องเรียนโดยรับฟังอย่างตั้งใจและให้ความสำคัญกับความรู้สึกของพวกเขา 5) กรุณา คือ การปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ ผู้รับเรื่องควรแสดงความกรุณาต่อผู้ร้องเรียนโดยให้การสนับสนุนทางอารมณ์และความช่วยเหลือที่จำเป็น 6) มุทิตา คือ ความยินดีในความสำเร็จและความสุขของผู้อื่น เมื่อผู้ร้องเรียนประสบความสำเร็จในการร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริต ผู้รับเรื่องควรแสดง

ความยินดีและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และ 7) อุเบกขา คือ ความสามารถในการรักษาความสงบและความเป็นกลางทางอารมณ์ ผู้รับเรื่องต้องสามารถรักษาความเป็นกลางทางอารมณ์และไม่ปล่อยให้ความรู้สึกส่วนตัวหรืออคติมาขัดขวางการตัดสินใจของตน

จะเห็นได้ว่า แนวทางดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการแก้ไขปัญหามหาการทุจริตคอร์รัปชัน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการประยุกต์หลักธรรมเหล่านี้ในบริบทของการรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริต สอดคล้องกับพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหามหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ที่ได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ปัญหามหาการทุจริตคอร์รัปชัน ได้แก่ หลักสุจริตธรรม หลักไตรสิกขา หลักสังคหวัตถุธรรม และหลักธรรมาสน์คฤหัสถ์กับกฎหมายบ้านเมือง เพื่อให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ การให้ทุกคนเป็นคนดีในสังคมทั้งทางกาย วาจา และใจ (Phramaha Amka Worapanyo Sukdaeng, 2022)

3. การใกล้เคียงประณีประนอมข้อพิพาท

กระบวนการยุติธรรมในชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขข้อพิพาท ช่วยลดภาระของกระบวนการยุติธรรมหลัก หน่วยงานภาครัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้านและตำรวจ สามารถมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยและตัดสินข้อพิพาทร่วมกับชุมชน การสรรหาตัวแทนที่หลากหลายในกระบวนการไกล่เกลี่ยจะช่วยให้เกิดความเป็นธรรม โดยมีหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

3.1 หลักอภิรณสมถะ เป็นแนวทางในพระพุทธศาสนาที่ใช้สำหรับระงับอธิกรณ์หรือข้อพิพาท โดยมีวิธีการ 7 ประการ หนึ่งในนั้น คือ “สัมมุขาวินัย” ซึ่งหมายถึง การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้ากัน ทั้งโจทก์ จำเลย และพยาน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและหาข้อยุติร่วมกัน อีกวิธีหนึ่ง คือ “ติณวัตถุการกะ” หรือ การประณีประนอม ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยจะช่วยให้คู่กรณีหาจุดร่วมและประณีประนอมกัน โดยไม่จำเป็นต้องชี้ขาดว่าใครผิดใครถูก (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) การนำหลักทั้งสองนี้มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นกลาง จัดให้มีสถานที่ที่เป็นกลางและเป็นส่วนตัว สร้างบรรยากาศที่เปิดเผยและไม่ตัดสิน และให้ความสำคัญกับการเคารพซึ่งกันและกัน 2) ระบุและชี้แจงประเด็นข้อพิพาท ช่วยให้คู่กรณีระบุประเด็นข้อพิพาทหลัก อธิบายกระบวนการไกล่เกลี่ยและบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย และกำหนดกฎพื้นฐานสำหรับการสื่อสาร 3) อำนวยความสะดวกในการสื่อสาร ช่วยให้คู่กรณีสื่อสารความคิดและความรู้สึกของตนเองอย่างชัดเจน อำนวยความสะดวกในการฟังอย่างตั้งใจและการตอบกลับอย่างเคารพ และใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสำรวจและการทำความเข้าใจ 4) ระบุผลประโยชน์และความต้องการพื้นฐาน ช่วยให้คู่กรณีระบุผลประโยชน์และความต้องการพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังตำแหน่งของตน สำรวจทางเลือกและแนวทางแก้ไขที่อาจเป็นไปได้ และเน้นย้ำถึงผลประโยชน์ร่วมกันและเป้าหมายที่เหมือนกัน 5) อำนวยความสะดวกในการเจรจาต่อรอง ช่วยให้คู่กรณีเจรจาต่อรองและหาทางออกที่ยอมรับได้ร่วมกัน ใช้เทคนิคการระดมความคิดและการสร้างสรรค์เพื่อสร้างตัวเลือกสนับสนุนให้คู่กรณีประณีประนอมและยืดหยุ่น และ 6) บรรลุข้อตกลงและลงนาม ช่วยให้คู่กรณีร่างข้อตกลงที่ชัดเจนและบังคับใช้ได้ อธิบายเงื่อนไขและผลกระทบของข้อตกลง และให้คู่กรณีลงนามในข้อตกลงเพื่อแสดงความยินยอม

การประยุกต์ใช้หลักอภิรณสมถะในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยลดความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างคู่กรณี แต่ยังส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ Jennanont (2020) เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน พบว่าการนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้สามารถช่วยให้การแก้ไขข้อพิพาทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ การศึกษาของ Kulwattanaporn (2021) เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ ความขัดแย้งในองค์กร ยังพบว่า การนำหลักอภิรณสมถะมาประยุกต์ใช้สามารถช่วยขจัดสาเหตุของความขัดแย้งจากภายใน

สู่ภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำหลักอภิรณสมถะมาใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่ว่าจะเป็นในระดับชุมชนหรือองค์กร สามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาอย่างสันติและยั่งยืน

3.2 หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักพุทธวิธีในการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยควรปรับใช้ ดังนี้ 1) เมตตา คือ การส่งความปรารถนาดีและความเห็นอกเห็นใจให้กับคู่กรณี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเจรจาและการหาข้อยุติ และหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดหรือการกระทำที่รุนแรงหรือเป็นการโจมตี 2) กรุณา คือ แสดงความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจต่อมุมมองของคู่กรณี พยายามช่วยเหลือคู่กรณีในการหาข้อยุติที่เป็นธรรมและยุติธรรม และหลีกเลี่ยงการตัดสินหรือตำหนิคู่กรณี 3) มุทิตา คือ การยินดีกับความสำเร็จของการไกล่เกลี่ย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่กรณีหลังจากการไกล่เกลี่ย หลีกเลี่ยงความรู้สึกขมขื่นหรือความพยาบาท และ 4) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่ยึดติดกับสิ่งใด เช่น ผลลัพธ์ที่ต้องการ แต่ควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แยกแยะอารมณ์และข้อเท็จจริงออกจากกันได้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างเป็นกลางและเที่ยงธรรม (Sreeyaphai et al., 2022) สอดคล้องกับการวิจัยของ Nawachainant et al. (2017) ที่ศึกษา การประยุกต์หลักพรหมวิหารเพื่อการไกล่เกลี่ย: ศึกษากรณีผู้ไกล่เกลี่ย ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพรหมวิหารเพื่อการไกล่เกลี่ย สามารถทำได้โดยผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความรัก ความปรารถนาดี ใส่ใจ รับฟัง และตระหนักถึงภาระของแต่ละฝ่าย เช่น การชำระหนี้ ทั้งยังต้องแสดงความยินดีในความสุขของผู้อื่น และยึดมั่นในจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เข้าข้างฝ่ายใด มีอิสระ ปราศจากอคติ และไม่ยอมให้บุคคลภายนอกมีอิทธิพลที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยควรช่วยเหลือและสนับสนุนให้คู่กรณีตัดสินใจด้วยตนเอง บนพื้นฐานของข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้เกิดการยุติข้อพิพาทโดยสมัครใจ พวกเขาต้องไม่สั่งการ ตัดสิน หรือชี้ขาดข้อพิพาทใด ๆ รวมถึงไม่พยายามชักจูงหรือบังคับให้คู่กรณียอมรับความคิดเห็นของตน

4. การเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม

การดูแลและฟื้นฟูเหยื่ออาชญากรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นคงและมีศักยภาพ ชุมชนควรมีกฎระเบียบและบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับการกระทำผิด เพื่อสร้างความเป็นธรรมและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและจัดการความขัดแย้ง รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความปรองดองและการเยียวยาทางสังคม การพัฒนาชุมชนโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรม ในทางพระพุทธศาสนาเน้นย้ำถึงหลักธรรมที่ช่วยเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะหลัก เมตตา กรุณา และการให้อภัย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้ 1) เมตตา ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนควรแสดงความเมตตาต่อเหยื่ออาชญากรรมโดยรับฟังเรื่องราวของพวกเขาด้วยความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจ การให้การสนับสนุนทางอารมณ์และการช่วยเหลือในเชิงปฏิบัติช่วยให้เหยื่อรู้สึกได้รับการยอมรับ ลดความโดดเดี่ยว และสามารถฟื้นตัวจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ การปลุกฝังทัศนคติแห่งเมตตาในชุมชนยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลและลดแรงกดดันทางสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อเหยื่อ 2) กรุณา ชุมชนควรจัดหาทรัพยากรและบริการที่จำเป็นเพื่อช่วยเหลือเหยื่อในการฟื้นฟู เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การสนับสนุนทางการเงิน การช่วยเหลือด้านกฎหมาย และการจัดหางานเพื่อให้เหยื่อสามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ การมีเครือข่ายสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเหยื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการเยียวยามีประสิทธิภาพมากขึ้น (Phraratpariyattiwimol et al., 2021) และ 3) การให้อภัย คือ การให้อภัยไม่ใช่การลืมหือยอมรับความผิดของผู้กระทำผิดโดยไม่มีเงื่อนไข แต่เป็นการปล่อยวางความโกรธและความขุ่นเคืองที่เหยื่ออาจรู้สึกต่อผู้กระทำผิด ซึ่งจะช่วยให้เหยื่อสามารถก้าวต่อไปและฟื้นฟูชีวิตของตนเองได้ ทั้งยังช่วยลดความเครียดและความทุกข์ที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ การให้อภัยสามารถช่วยลดความรู้สึกเป็นศัตรูในสังคม และส่งเสริมแนวทางในการปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ

(Manotham & Surakarn, 2020) การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับแนวทางการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม ไม่เพียงแต่ช่วยให้เหยื่อสามารถฟื้นตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความเมตตา ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมซ้ำ และสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

5. การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน

การเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมเป็นสิ่งสำคัญในการลดการกระทำผิดซ้ำ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลสามารถให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษเพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษเพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ มีดังนี้

5.1 หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือ 1) การฝึกฝนตนเองให้ละเว้นจากการกระทำผิดทั้งทางกาย วาจา และใจ 2) สมาธิ คือ การฝึกจิตให้มีสมาธิและความมั่นคง เพื่อควบคุมความคิดและอารมณ์ และ 3) ปัญญา คือ การพัฒนาความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อแยกแยะผิดชอบชั่วดี

5.2 หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ คือ การตระหนักถึงความทุกข์ที่เกิดจากการกระทำผิด 2) สมุทัย คือ การเข้าใจสาเหตุของความทุกข์ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง 3) นิโรธ คือ การดับทุกข์ โดยการละเว้นจากสาเหตุ และ 4) มรรค คือ การปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้องเพื่อดับทุกข์

5.3 หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา คือ การแผ่ความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น 2) กรุณา คือ การสงสารและช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก 3) มุทิตา คือ การยินดีในความสุขของผู้อื่น และ 4) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลางต่อสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษเพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ สอดคล้องกับ การใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง เริ่มจากการศึกษาหลักธรรม เพราะการภาวนาหรือการพัฒนาตนเอง ก็คือ การศึกษาหรือการฝึกฝนตนเอง สิ่งที่ต้องศึกษาหรือพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า “ไตรสิกขา” ประกอบด้วย ศีล ควบคุมกายและวาจาเป็นสำคัญ สมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่วอกแวก ผลของการฝึกสมาธิมีตั้งแต่ระดับโลกียะ เช่น มีสมาธิในการทำงาน เรียนหนังสือ มีจิตใจมั่นคง ไม่หลงใหลในอบายมุข เป็นต้น และ ปัญญา มีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด จะมีพฤติกรรมอย่างไร ขึ้นอยู่กับว่าปัญญาจะชี้แนะหรือบอกทางให้ เป็นหลักการในการดูแลตนเองและระวังตนเองทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ (Ongkaloy, 2022); (Phra Chayanant Kittipunyo et al., 2019)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของกฎหมายเน้น 5 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การป้องกันอาชญากรรมโดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมและส่งเสริมจริยธรรม 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสโดยปลูกฝังค่านิยมและความเข้าใจ 3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยสร้างบรรยากาศปลอดภัยและเป็นกลาง 4) การเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมด้วยความเมตตาและการให้อภัย และ 5) การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชนโดยใช้หลักธรรมเพื่อฟื้นฟูและให้โอกาสในการกลับตนเป็นพลเมืองดี อันประกอบด้วย

1. หลักแห่งไตรสิกขา ได้แก่ 1) ศีล การควบคุมกายและวาจา ช่วยสร้างกรอบทางจริยธรรมที่แข็งแกร่งในชุมชน สร้างความเคารพต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อย 2) สมาธิ การที่จิตตั้งมั่น จดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยปราศจากกิเลส ช่วยให้ผู้บุคคลมีสติและตระหนักรู้ถึงความคิดและการกระทำของตนเอง และ 3) ปัญญา

พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ช่วยให้บุคคลเข้าใจสาเหตุแห่งความทุกข์และความขัดแย้ง ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสันติและลดการใช้ความรุนแรง

2. หลักแห่งอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ การตระหนักรู้ถึงผลกระทบตามมาจากความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด ช่วยให้บุคคลเข้าใจแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังอาชญากรรม 2) สมุทัย การเข้าใจสาเหตุของทุกข์ ช่วยให้ชุมชนระบุและแก้ไขปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม เช่น ความยากจน การศึกษาที่ไม่เพียงพอ และการขาดโอกาส 3) นิโรธ การดับทุกข์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และ 4) มรรค แนวทางปฏิบัติเพื่อบดับทุกข์และสร้างสันติภาพในชุมชน

3. หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นจากความทุกข์ 2) กรุณา ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีในความสำเร็จและความสุขของผู้อื่น และ 4) อุเบกขา ความวางเฉย รักษาความสงบและความเป็นกลางทางอารมณ์

4. หลักอภิรณสมถะ ได้แก่ 1) หลักสัมมุขาวินัย วิธีระงับเหตุในที่พร้อมหน้าวัตถุ บุคคล หรือเหตุการณ์ และ 2) หลักติณวัตถการกะ วิธีดูจกลบไว้ด้วยหญ้า คือ การไกล่เกลี่ยประนีประนอม ดังได้สรุปเป็นแผนภาพใน Figure 1

Figure 1 Application of Buddhist Principles to the Promotion of a Just Community Justice System in a Legal Context

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมระบบยุติธรรมภายใต้บริบทของกฎหมาย ในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

มี 5 แนวทาง คือ 1) การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อลดโอกาสในการกระทำผิด และการทำงานร่วมกันระหว่างตำรวจและชาวบ้าน ด้วยหลักไตรสิกขา อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมจริยธรรม ความเคารพกฎหมาย และความสงบสุขในชุมชน โดยเน้นการฝึกฝนตนเอง การเข้าใจสาเหตุของความทุกข์ และการพัฒนาความรัก ความเมตตา และความวางเฉย 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริต ต้องอาศัยการปลูกฝังค่านิยมและการสนับสนุนการแจ้งเบาะแส โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ช่วยให้ผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสมีสติตระหนักรู้ และตัดสินใจอย่างชาญฉลาด ส่วนพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ช่วยให้แสดงความเห็นอกเห็นใจและความเป็นกลางทางอารมณ์ในการรับเรื่องราวเหล่านี้ 3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนช่วยลดภาระกระบวนการยุติธรรมหลัก โดยหน่วยงานภาครัฐและตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรม หลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างหลักอริยมรรคสมณะและหลักพรหมวิหาร 4 ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการไกล่เกลี่ย เพื่อสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นกลาง ช่วยให้ผู้กรณีระบุประเด็นข้อพิพาทและความต้องการพื้นฐาน อำนวยความสะดวกในการสื่อสารและเจรจาต่อรอง และบรรลุข้อตกลงที่ยอมรับได้ร่วมกัน 4) การเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม ชุมชนควรมีกฎหมายที่ชัดเจนและลงโทษการกระทำผิดอย่างเหมาะสม ผู้นำชุมชนต้องควบคุมและจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาชุมชนที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ พระพุทธศาสนาเน้นย้ำถึงความเมตตา กรุณา และการให้อภัย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเยียวยาเหยื่อได้ โดยแสดงความเมตตา รับฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็น และส่งเสริมการให้อภัยเพื่อให้เหยื่อสามารถก้าวต่อไปและฟื้นฟูชีวิตของตนได้ และ 5) การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน การเตรียมผู้พ้นโทษให้กลับคืนสู่สังคมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) และพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ ข้อเสนอแนะในการวิจัย มีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ 1.1) ควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกฎหมายที่ส่งเสริมคุณธรรมและความยุติธรรมที่แท้จริง เช่น การกำหนดมาตรการลงโทษที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษรุนแรง และ 1.2) ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรด้านกฎหมายโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 สามารถช่วยให้ผู้พิพากษา ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรม ปราศจากอคติ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนสังคมต่อการรับรู้ ยอมรับ และการขยายผลนำไปใช้ในการแก้ไขความขัดแย้ง 2.2) ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์เชิงพื้นที่ โดยการสำรวจหาพื้นที่กลางและเครื่องมือปฏิบัติการในพื้นที่ เช่น การมีธรรมานุญระดับพื้นที่นำไปปฏิบัติใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ และ 2.3) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับระบบยุติธรรมในประเทศอื่นที่ใช้แนวคิดด้านศาสนาในการกำหนดนโยบายทางกฎหมาย เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

References

- Boodmala, K. & Phrakrupalad Adisak Wachirapañño. (2024). Guidelines for Solving Crime Problems through Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 12(4), 1659-1669.
- Community Justice Development Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice, Ministry of Justice. (2014). (Draft) Manual for the Administration of Subdistrict Community Justice Centers. Bangkok, Thailand: Community Justice Development Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice, Ministry of Justice.

- Eu-amnuay, C. (2007). Community Justice: The Theory of Community Justice Process. In Community Justice: The Role of Justice Administration by the Community for the Community. Bangkok, Thailand: The Thailand Research Fund.
- Jennanont, V. (2020). Using Buddhadhamma of Community Conflict by Mediation Process in the Headman Community and the Village Committee: Study on Kwao Krang Village Moo 2 Kwao Yai Sub-District, Kantharawichai District, Mahasarakham Province. *Journal of Politics and Governance*, 10(2), 124-139.
- Kulwattanaporn, C. (2021). The Application of Buddhist Principles to the Management of Conflicts in the Organization. *The Journal of Research and Academics*, 4(3), 283-296.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka. Bangkok, Thailand: MCU Press.
- Manilanka, N. (2024). Reducing Criminal Cases in the Justice Process and Council of Buddhist Organizations According to Buddhist Principles. *Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University*, 7(1), 172-186.
- Manotham, P. & Surakarn, A. (2020). Forgiveness of Injured Persons: Case Study the Youthwas Seriously Injured from the Criminal Case of the Central Juvenile and Family Court. [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. DSpace at Srinakharinwirot University. <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/1404>.
- Navachainun, T., Phramaha Duangden Thitanaño & Thontiravong, B. (2017). Phramaha Duangden Thitanaño & Thontiravong, B. (2017). An Application of Buddhist Peaceful Means to Mediation: A Case Study of the Mediators of Mediation Center, Legal Execution Department. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Sp1), 87-98.
- Ongkaloy, W. (2022). Developing Quality of Life Based on Buddhist Principles of Prisoners. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(2), 279-292.
- Phra Chayanant Kittipunyo, Phra Wutthichai Mahasatto, Talanuk, D. & Kongjam, S. (2019). Application of Buddhist Principles in Elderly Care; A Case Study of the Elderly in Baanrai Community, Tungtom Sub-district, Sanpatong District, Chiang Mai Province. *Journal of Buddhist Studies*, 10(2), 305-315.
- Phramaha Amka Worapanyo Sukdaeng. (2022). Integrating Buddhism with the King Science in Solving Corruption in Thailand. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 7(3), 320-333.
- Phraratpariyattiwimol, Phramahasakol Subharamedhi, Phrabidika Narin Silatecho, Laophontan, S. & Phramaha Jaising Siridhammo. (2021). The Concept of Desirable Justice According to Buddhist Doctrines. *Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 8(1), 47-64.
- Saleephan, T., Foithong, P. & Teekamket, W. (2017). Crime control approaches that differ from legal measures: A case study of using Buddhist principles as a guideline. *Chalermkarnchana University Academic Journal*, 4(2), 182-190.
- Sitthiviriyachai, N. & Ninphet, T. (2023). Restorative Justice Process of Public Prosecutors. *PCA Journal of Criminology and Social Sciences*, 5(1), 47-61.

- Sreeyaphai, S., Chachikul, P. & Uthaphun, P. (2022). An Analytical Study of applying Buddhist Principle for Reconciliation of Mediators in Khon Kaen Provincial Court. *Dhammathas Academic Journal*, 22(1), 139-151.
- Watanasap, W. (2007). *Mediation Negotiation Process*. (3rd ed.). Khon Kaen, Thailand: Siriphan Offset.